

CONCEPTES

Guillem López i Casasnovas
Economista

Catedràtic a la Universitat Pompeu
Fabra (UPF)

“Les coses que ens
‘sonen el mateix’
poden traduir a
diferents països
continguts diversos.
No percebre aquestes
diferències

semàntiques dificulta
més que no ajuda els
canvis que necessiten
un consens”

LA SEMÀNTICA DE L'ECONOMIA

Per a les transformacions socials que les noves conjuntures obliguen, la semàntica sovint dificulta els canvis culturals previs que es requereixen. Les coses que ens *sonen el mateix* poden traduir a diferents països continguts diversos. No percebre aquestes diferències semàntiques dificulta més que no ajuda els canvis que requereixen consens. Per exemple, a l'idioma suec una mateixa paraula identifica equitat i igualtat. Per ells, *se és o no se és igual*. L'equitat al cas concret és un terme ambigu que no distingeixen. Sovint nosaltres defugim les qüestions més objectivables (la igualtat és un concepte matemàtic) buscant refugi en les més subjectives, ideològiques (equitat en el nostre cas, *fairness* hi afegeixen a l'*equity* els anglosaxons; *equity*, que, per altra banda, vol també dir acció de participació financera en una companyia).

Tot això reflecteix uns determinats valors socials. A Espanya, per molts, *empresa*, *emprenedoria*, s'identifica encara avui amb *business* (en el sentit de fer negoci en benefici propi a esquesnes d'algu altre), la qual cosa es refusa, a més, com a incompatible amb la gestió de determinats serveis socials. El benefici monetari en els serveis públics es menysprea; l'excedent ocult que s'apropia el treballador públic amb la seva ineficiència o absentisme s'accepta. Pels valors culturals d'un rus, l'*avneç progressu* no indica millora, sinó senyal de lentitud. Portar la direcció correcta, progressar, només és l'excusa de qui no arriba. Per un anglès, un programa *generós* mostra bondat; per un nòrdic, sona a *malbaratament*.

La tergiversació del concepte *públic* n'és també un exemple. Es diu sovint que el diner públic ha salvat a la banca. A Espanya, a diferència de molts altres països anglosaxons, hi ha molt poc diner *públic* (del contribuent) a la banca, malgrat el que reiteren alguns. Que un organisme públic el presti, si el genera externament als contribuents, amb deute de fora del país, no el fa *diner públic*. En tot cas, les destinàries d'aquest al nostre país han sigut les caixes, tant estimades, més que no la gran banca. Està clar però, que gràcies als articles traduïts de la premsa internacional, llegim en clau local articles de grans ideòlegs escrits en clau d'allà,

on si que possiblement aquell supòsit d'ajuts s'hagi donat en la realitat.

Més qüestions semàntiques. He sentit de bona font referint-se a la crisi econòmica que un professional de l'ensenyament valorava la crisi en positiu, tot i el tancament d'empreses, pel que suposava d'una reducció de la contaminació. Per cert, concepte aquest de benestar entre ocupació i qualitat de vida prou esbiaixat. *Welfare* i *wellbeing* són termes que a Espanya tenen tan sols una traducció: benestar, sense distingir els aspectes col·lectius dels individuals. De fet, el que un anglès identifica com a *públic* està lluny del que entenem aquí per tal. *Públic* vol assenyalar àmbits oberts a la decisió privativa de la gent. Al contrari de la identificació que fem amb *administració*, on algú altre decideix en nom de tots. D'això en diran ells *estatal*. El cost social des d'aquesta percepció no és així el pressupostari, de l'administra-

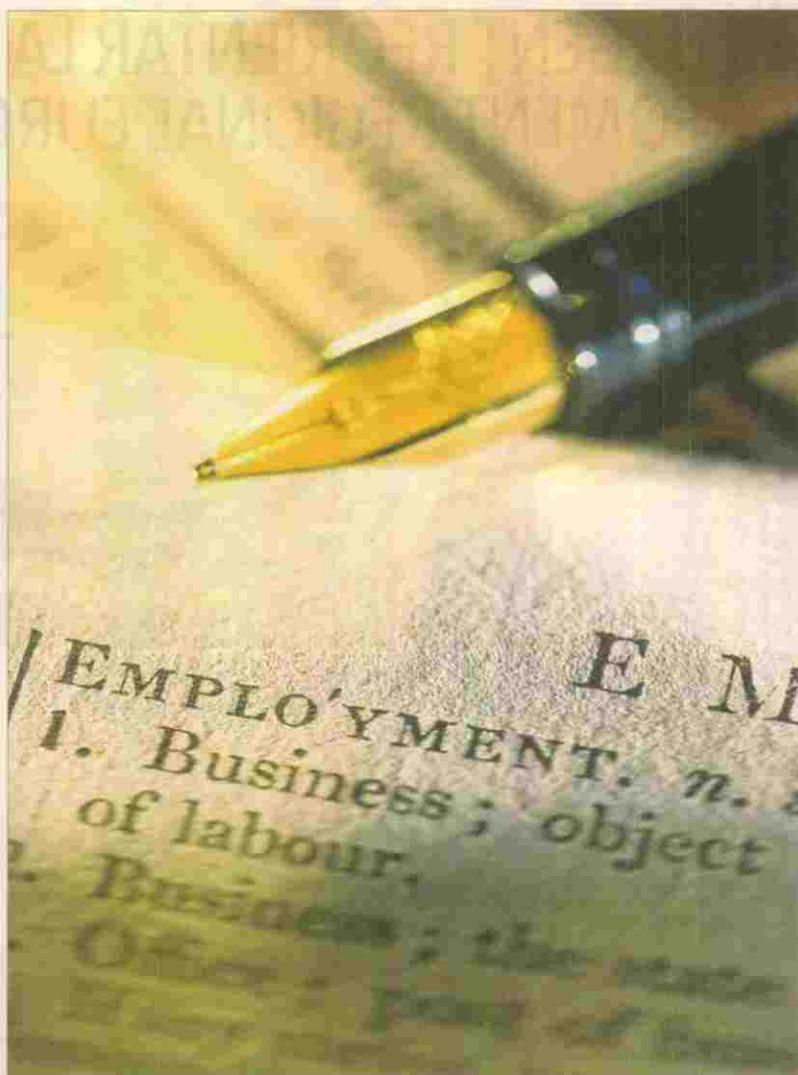
Per un anglès, un programa 'generós' mostra bondat; per un nòrdic, sona a 'malbaratament'

Entre polítics i acadèmics es detecta l'abús al que se sotmet el concepte d'universalitat'

ció, sinó també el que imposa la regulació comuna i que sufragua la ciutadania (el cost de la ITV, l'assegurança sanitària, les pensions complementàries...).

Entre un pagament regulat, i abonat privadament, i un impost només els separa sovint qui recapta. Entre un copagament i un impost sobre el consum, ni això els diferencia: només la causa que els genera. Què vol dir en aquest context *repagament*, com alguns diuen ara, si el pagament inicial no ha bastat per a sufragar el cost d'un servei?

Identificar la falta d'un preu explícit amb gratuïtat és un altre exemple d'aquests errors culturals: els costos d'accés, les pèrdues per alternatives sacrificades fent una acció i no una altra, són també un cost, el desconeixement del qual prova una mala comprensió de la realitat.

La semàntica sovint dificulta els canvis culturals

LAURENCE DUTTON / GETTY

Igualment, val la pena remarcar l'engany semàntic d'analitzar accions pressupostàries aïllades, des de la despesa, sense analitzar els ingressos que les han de finançar, com si els diners caiguessin del cel. El sentit comú demana valorar els beneficis de la despesa alhora que hom comptabilitza les conseqüències fiscals, les pèrdues de benestar: des de l'excedent de gravamen que distorsiona el comportament individual fins els efectes de la imposició sobre el creixement econòmic, d'uns pagaments, en tot cas, mai voluntaris. L'èxit d'un Estat de benestar no és crear-lo, sinó fer-lo solvent i sostenible!

Finalment, i amb efectes sobre la redirecció necessària avui de la política social, es detecta entre polítics i acadèmics l'abús al que se sotmet el concepte d'*universalitat* als serveis de l'Estat de ben-

estar, identificats sovint amb barreja lliure, accés sense restricció (financera s'entén). Se suposa que amb l'universalisme es milloren els resultats, confonent accés a recursos amb consum efectiu, i aquest amb assoliments. Si universalisme vol dir que tothom és elegible i que l'afiliació al servei és obligatòria (sense opció d'abandonar el sistema públic retirant la contribució fiscal individual), res a dir. Però no tothom a l'universalisme, entès com a potencialment elegible davant l'aparició de la contingència coberta, és necessàriament elegit. La prova de necessitats o mitjans pot fer per un requeriment addicional. La semàntica fa que ara els universalistes hagin *inventat* la universalitat *proporcionada*; clar, està proporcionada com a mínim a la necessitat relativa. De nou, una manera de no reconèixer

que ser selectius, amb polítiques orientades als col·lectius més necessitats, constitueix prova inequívoca que un euro gastat en una acció prioritzada serà més efectiu que no en una genèrica a l'hora de redistribuir el benestar social.

Un nòrdic universalista podria argumentar que estendre l'ajuda a tothom és millor, ja que s'eliminen els costos de selecció, i que 400 euros a tots per igual, per exemple, és la manera de col·locar a tota la ciutadania en el mateix vaixell en defensa del benestar social. Ambdós arguments tenen pros, però també debilitats òbvies. El primer és empíric, per tant no validable en tot moment o lloc, i l'altre és de percepció ideològica; que no pot tenir altre filtre en democràcia que el que representin, per bé o per mal, els nostres parlamentaris.